

Innholdsfortegnelse

Forord	15
Innledning	17
Disponering og oppbygging av boka	18
Kapittel 1	
Læring	21
Innledning	21
Læring på skolen og i hverdagslivet	23
Hva elevene lærer i skolen	26
Faglige kunnskaper og ferdigheter	26
Kunnskap om samfunnet og kulturelle forskjeller	28
Atferd, kommunikasjon og sosiale ferdigheter	28
Emosjoner	29
Selvoppfatning og motivasjon	29
Læringsstrategier	30
Forsvarsstrategier	30
Teorier om læring	30
Behavioristiske teorier – læring ved betinging	32
Klassisk betinging	33
Operant betinging	35
Prinsippet om reinforcement	36
Systematisk bruk av behavioristisk teori i skolen	41
Programmer som har som til hensikt å endre atferd	42
Programmer som har til hensikt å fremme læring av kunnskaper og ferdigheter	44
Kognitiv innflytelse på behavioristisk teori	45

Sosial læringsteori – modell-læring	46
Betingelser for modell-læring	47
Hva er det som læres gjennom modell-læring?	48
Hvem kan fungere som modeller?	49
Sosial kognitiv teori	50
Læring og atferd	51
Læring gjennom erfaring og observasjon	51
Triadisk gjensidighet	52
Agent i eget liv	54
Mestringsforventning som forutsetning for å bli agent i eget liv	56
Andre kognitive teorier om læring	57
Informasjonsprosessering	59
Konstruktivistiske teorier	63
Piagets induktive perspektiv	63
Ausubels deduktive metode	67
Sosiokulturell teori	70
Den nærmeste utviklingssonen	70
Veiledning og støtte	72
Læring som praksisfellesskap	74
Vurdering av læring i sosiokulturell teori	77
Bearbeiding av kunnskap i skolen	78
Overflatekunnskap og dybdekunnskap	79
Dybdelæring	81
Fremkalling av etablert kunnskap fra langtidsminet	81
Fordyping i lærestoffet over tid	82
Elevaktive arbeidsformer	82
Bruk av prøver og tester som krever forståelse og problemløsning	82
Vis elevene verdien av læringsstoffet og aktivitetene	83
Hjelp elevene til å strukturere lærestoffet	83
Lær elevene selvregulerende ferdigheter	83
Teorier om kognitiv dissonans og konsonans – læring av holdninger	84
Reduksjon av kognitiv dissonans	87
Avgjørelser og valg kan følges av dissonans	88
Erklæringer virker bindende – egen atferd krever rettferdiggjøring	89
Kognitiv dissonans i skolesammenheng	90
Avslutning	91
Drøftingsoppgaver	93

Kapittel 2

Selvoppfatning	94
Innledning	94
Selvoppfatning og selvpresentasjon	96
Selvverd, skolefaglig selvvurdering og mestringsforventning	97
Selvverd	98
Betydningen av selvverd	99
Kilder til selvverd	101
Egne ambisjoner	101
Psykologisk sentralitet	102
Andres forventninger	103
Anerkjennelse og sosial støtte	104
Skolefaglig selvvurdering	106
En flerdimensjonal og hierarkisk oppbygd selvvurdering	107
Betydningen av skolefaglig selvvurdering	109
Kilder til skolefaglig selvvurdering	111
Andres vurderinger	111
Sosial sammenligning	115
Selvattribusjon	119
Mestringsforventning	122
Betydningen av mestringsforventning	124
Kilder til mestringsforventning	125
Mestringserfaringer	125
Andres eksempler	130
Verbal overtalelse	131
Fysiologiske og emosjonelle reaksjoner	132
Avslutning	133
Likheter og forskjeller mellom faglig selvvurdering og mestringsforventning	133
Noen likhetstrekk	134
Noen sentrale forskjeller	134
Drøftingsoppgaver	136

Kapittel 3

Motivasjon	137
Innledning: Kan motivasjon observeres?	138
Teori om forsterking	140

Pedagogiske implikasjoner av teori om forsterking	142
Teorier om behov	143
Maslows behovshierarki	144
Et hierarki av behov	144
Pedagogiske implikasjoner av Maslows teori	147
Deci og Ryans teori om selvbestemmelse og indre motivasjon	148
Innledning	148
Grunnleggende psykologiske behov	148
Indre og ytre motivasjon	151
Pedagogiske implikasjoner av selvbestemmelsesteorien	152
Teorier om motivasjon og selvoppfatning	155
Forventning om mestring	155
Atkinsons teori om prestasjonsmotivasjon	155
Banduras teori om «self-efficacy»	158
Pedagogiske implikasjoner av teori om mestringsforventning	160
Motivasjon og selvverd	161
Selvverdsmotivet	161
Rosenbergs teori om psykologisk selektivitet	162
Kaplans teori om avvikende atferd som selvbeskyttelse	166
Covingtons teori om selvverd	168
Selvpresentasjon, selvvalgte handikap og hjelpsøkende atferd	172
Teori om lært hjelpeløshet	174
Pedagogiske implikasjoner av motivasjonsteorier som tar utgangspunkt i selvoppfatning	177
Teori om mål og verdier	178
Teori om målorientering	178
Oppgaveorientering versus egoorientering	179
Andre målorienteringer?	184
Pedagogiske implikasjoner av teori om målorientering	185
Eccles' «expectancy-value»-teori	186
Pedagogiske implikasjoner av Eccles' teori	188
Avslutning	189
Motivasjon og atferd	189
Behovet for selvbeskyttelse kan utløse ulike former for atferd	191
Lav innsats – mangel på involvering	191
Usynliggjøring	192
Sosial tilbaketrekking	192

Skulk	193
Bråk	193
Drøftingsoppgaver	194
Kapittel 4	
Læringsmiljø	195
Innledning	195
Tilpassing av undervisningen til elevenes forutsetninger	197
Betydningen av tilpassing	198
Dybdelæring	198
Opplevd og forventet mestring	198
Skolefagenes verdi	199
Oppgaveorientering	199
Attribusjon til innsats og strategi	200
Positiv utvikling av elevenes selvverd	200
Tilpassing har positive ringvirkninger	201
Tilpassing i praksis	202
Tilpassing av undervisningen og arbeidsoppgavene på skolen	203
Skolens målstruktur og grad av sosial sammenligning	207
Vurdering	211
Formativ vurdering – vurdering for læring	211
Summativ vurdering og sluttvurdering	214
Vurdering og valg av oppgaver	216
Vurdering, sosial sammenligning og kriterier for mestring	217
Vurdering og attribusjon	218
Forholdet mellom formativ og summativ vurdering	218
Vurdering av motivasjon, innsats, holdninger og samarbeid	219
Elevaktivitet, medbestemmelse og autonomistøtte	221
Analyse av elevrollen	222
Læreren som formidler og veileder	224
Medansvar for egen læring?	227
Struktur og oversikt	228
Elevenes forhold til læreren	230
Det sosiale miljøet blant elevene	232
Sosial status	234
Elevsamarbeid	236
Mobbing	238

Definisjon og registrering av mobbing	239
Omfanget av mobbing.	240
Hva gjør skolen med mobbing?	241
Avslutning	241
Drøftingsoppgaver	242

Kapittel 5

Læringsstrategier og selvregulert læring	244
Innledning	244
Studieteknikker og læringsstrategier	245
Studieteknikker	245
Fremkalling av relevante forkunnskaper	245
Finne fokus og strukturere fagstoffet	247
Læringsstrategier	249
Sette seg mål og vurdere seg selv	249
Tilrettelegging, organisering og bruk av miljøet	250
Metakognisjon	251
Selvregulert læring	252
Planleggingsfasen	256
Handlingsfasen	257
Selvrefleksjonsfasen	258
Når selvreguleringen svikter	259
Fasene og elementene i selvregulering er avhengige av hverandre	260
Læringsmiljøets betydning for selvregulerende atferd	261
TIL-modellen: en didaktisk modell for selvregulering og tilpasset opplæring	263
Prinsipper som modellen bygger på	263
Struktur og oversikt	263
Elevaktivitet	263
Avveksling og hvile.	264
Læringsorientert målstruktur og reduksjon av sosial sammenligning	264
Elevsamarbeid	264
Formativ vurdering og sosial støtte.	264
Tilpassing og mestring	265
Oppøving i selvregulering	265
Informasjon og samarbeid mellom skole og hjem.	265
Visuell utforming av modellen (arbeidsplanen)	266

Faglig innhold	269
Prosess	270
Planleggingsfasen	270
Gjennomføringsfasen	271
Vurderingsfasen	272
Oppsummering: Hvordan ivaretar TIL-modellen sentrale pedagogiske prinsipper?	272
Drøftingsoppgaver	275
Kapittel 6	
Klasseledelse	276
Innledning	276
Strategier for klasseledelse	279
Få, klare og enkle regler	279
Ros eller belønning av ønsket atferd	280
Sanksjonering av uønsket atferd	280
Klare forventninger, struktur og oversikt	281
Fysiske forhold og gruppering i klasserommet	282
En utvidet forståelse av klasseledelse	283
God klasseledelse krever lærere med engasjement og overskudd	285
Hva viser forskningen når det gjelder trivsel og stress i læreryrket?	287
Lærerne trives	287
Utfordringer og stress	287
Årsaker til stress i læreryrket	289
Ivaretaking av lærerne	290
Reduksjon av tidspresset	291
Kollektiv kultur	291
Autonomi	291
Læringsorientert målstruktur	292
Drøftingsoppgaver	293
Referanser	294
Register	325